

Research Paper**Designing an Ethical Decision-Making Model for Professional Football Referees in Iran****F. Kamali¹, M. Manochehri Nezhad², and M. Hakak Zadeh³**

1. Ph.D Student In Sport Management, Department of Physical Education, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran.

2. Ph.D In Sport Management, Shomal University, Amol, Mazandaran, Iran

3. Assistant Professor In Sport Management, Department of Physical Education, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran

---

Abstract

The present study was designed and conducted with the aim of designing an ethical decision-making model for professional Iranian football referees. The method of the present study was qualitative. The statistical population of the study included experts aware of the subject. The data collection tool in the present study was interview. According to the research results, it was found that the causal conditions in the present model include individual factors, safety factors, regulatory factors and structure and environmental factors. The results also showed that the underlying factors for improving the ethical decision making of referees include knowledge and expertise, values and facilities and equipment. The results showed that the intervening factors include economic factors, political factors, social factors and human factors. According to the research results, the strategies are in four areas: safety and security, development of facilities and equipment, policy-making and education, as well as cultural development. The results of the present study also showed that the consequences of developing ethical decision-making among Iranian professional football referees include individual and professional consequences.

Received: 30
Aug 2020

Accepted: 20
Dec 2020

Keywords:
Ethics, Decision
Making,
Behavior,
Corruption,
Referee

---

1. Email: kamali1940@yahoo.com

2. Email: mohsenmanochehri28@gmail.com

3. Email: minahakakzade@gmail.com

Extended Abstract

Objective

Due to the effectiveness of referees in sports competitions, improving their morale has always been a concern. Concerns about promoting the ethical aspects of referees and institutionalizing ethical issues in them have led to efforts to improve the moral status of referees (1). Referees as important and key elements in sports, especially in football (2). Professionals have always played an important role in sports competitions in recent years. There have been various margins with these people in Iranian professional football and their performance has been overshadowed. Demonstrating the judges' attention and adherence to ethical issues should be reflected in their ethical decisions. This has led to the perception of judges' ethical decisions as an important issue. Ethical decision-making as one of the important pillars of the field of ethics has an important role in the process of spreading ethical behaviors and attitudes (3). The ambiguity in the process of developing ethical decisions among football referees and the lack of indigenous development models in this regard has led to the process of developing ethical decisions among football referees not following a regular and scientific process. On the other hand, the lack of development models in this regard has caused the concern to pay attention to ethical decisions as an important issue in Iranian professional football. This issue has led to the present study aimed at Designing and implementing the ethical decision-

making model of professional football referees in Iran.

Material and Methods

The method of the present study was qualitative which was done according to the grounded theory method. Grounded theory or data theory is a qualitative research method that is used to identify the underlying categories of the phenomenon under study. The method used in the Grand Theory section of the present study was the method of Strauss and Corbin. The Grand Theory method is an inductive and exploratory research method that allows the researcher in various subject areas to formulate a theory and proposition instead of relying on his existing and pre-formulated theories.

The statistical population of the study consisted of experts aware of the subject of the research who according to the purposeful selection of 12 of these people were identified as the research sample. These people were university professors aware of the field of ethics and refereeing in sports, as well as active and proxy referees in Iranian professional football. Sampling was performed until theoretical saturation was reached. Data saturation or theoretical saturation is an approach used in qualitative research to determine the adequacy of sampling.

The collection tool of the present study in the qualitative section is a semi-structured interview. In order to check the validity, the interview procedures and questions were approved by some professors who are aware of the research subject and also aware of the

research method to confirm the reliability of the research data. Also, to investigate transferability, research findings were reviewed by two experts in the field who did not participate in the research. Also for research reliability, research details and notes were recorded. On the other hand, in order to check the validity, all the texts created from the interviews and the codes extracted were sent to the research participants so that they could confirm the extracted texts and codes again. In the external audit section, the findings and coding paradigm were presented to three professors in the field of sports for comment and approval. Also, to measure the reliability of qualitative data in this study, the "retest reliability" method was used, which refers to the degree of compatibility of data classification over time. This index can be calculated when a coder encodes a text at two different times. The statistical method used in the present study included the coding method. The coding performed in this research was done in three sections of open, axial and selective coding. To analyze the data of the present study, MAXQDA software was used.

Results

The results of the present study showed that 75% of the research samples were men and 25% of the research samples were women. The results of the present study also showed that 50% of the research samples had a doctoral degree. Also, 33.3% of the research samples had a master's degree and 16.6% of the research samples had a bachelor's degree. In order to identify

the components and dimensions of the ethical decision-making model of Iranian professional football referees, the opinions of experts in the form of a qualitative method were used. After performing the qualitative part, 54 initial codes were extracted in the coding process. According to the research results, it was found that the causal conditions in the present model include individual factors, safety factors, regulatory and structural factors and environmental factors. The results also showed that the underlying factors for improving the ethical decision-making of referees include knowledge and expertise, values and facilities and equipment. The results showed that intervening factors include economic factors, political factors, social factors and human factors. According to the research results, the strategies are in four areas: safety and security, development of facilities and equipment, policy-making and education, as well as cultural development. The results of the present study also showed that the consequences of developing ethical decision-making among Iranian professional football referees include individual and professional consequences.

Conclusion

Referees play a crucial role in the football economy, especially at the professional level. The consequences of refereeing's judgment have a profound effect on the outcome of the game (4). Judging is a challenging, exciting, and rewarding profession, and judges are always exposed to frustration, abuse,

and disrespect. The team that loses the match always tries to find a weakness in the referee's way of judging and introduce him as the real culprit of losing the game. However, the referee is the leader of the game and his decisions will be the criteria in making decisions, and these decisions cannot be changed or corrected after they are applied (5). Therefore, the referees of sports competitions must always pay attention to the importance of their work and be diligent so that their decisions are based on experience and full knowledge of the relevant rules and regulations, and on complete accuracy and impartiality and complete ethics. In addition to the fact that the moral and chaste behaviors that govern the sports community can show values in society that have been neglected, it can also reflect real and genuine values by criticizing the anomalies that govern the community. And in general, cause people to reject immoral values and be aroused by moral values, and thus individuals and society to move towards morality.

Keywords: Ethics, decision making, behavior, corruption, Referee

References

1. Harriss DJ, Atkinson G. Update—ethical standards in sport and exercise science research. *International journal of sports medicine*, 2011 Nov;32(11), 819-21.
2. McCarrick D, Brewer G, Lyons M, Pollet TV, Neave N. Referee height influences decision making in British football leagues. *BMC psychology*, 2020 Dec 1;8(1), 4.
3. Latta GF, Clotney E, Dugan M, Chikeleze M. Developing Ethical Leaders: Innovations in Promoting Ethical Decision-making, I sing Discretionary Power & Overcoming Immunity to Moral Integrity. *Journal of Leadership, Accountability and Ethics*, 2020;17(2),73-87.
4. Feezell R. Sport, play, and ethical reflection. Chicago: University of Illinois Press; 2004 Oct 22.
5. Laurencio-Alonso FJ, Lugo-Matos S, Ramírez-García FF. Programa para la formación y actualización ético-profesional del árbitro deportivo Program for the formation and ethical-professional update of the sport referee, *Revista Cultura Física y Deportes de Guantánamo*, 2019; 9 (17), 1-11.

مقاله پژوهشی

طراحی الگوی تصمیم‌گیری اخلاقی داوران حرفه‌ای فوتبال ایران

فاطمه کمالی^۱، محسن منوچهری نژاد^۲، و مینا حکاک زاده^۳

۱. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، گروه تربیت بدنی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران

۲. دانش آموخته دکتری مدیریت ورزشی، دانشگاه شمال، آمل، مازندران، ایران (نویسنده مسئول)

۳. استادیار مدیریت ورزشی، گروه تربیت بدنی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران

چکیده

پژوهش حاضر با هدف طراحی الگوی تصمیم‌گیری اخلاقی داوران حرفه‌ای فوتبال ایران طراحی و اجرا گردید. روش پژوهش حاضر از نوع کیفی بود. جامعه آماری تحقیق شامل خبرگان آگاه به موضوع پژوهش بودند. ابزار گردآوری اطلاعات در پژوهش حاضر مصاحبه بود. مطابق با نتایج پژوهش مشخص گردید شرایط علی در مدل حاضر شامل عوامل فردی، عوامل ایمنی، عوامل مقررات و ساختار و عوامل محیطی است. نتایج همچنین نشان داد عوامل زمینه‌ای در جهت بهبود تصمیم‌گیری اخلاقی داوران شامل دانش و تخصص، ارزش‌ها و امکانات و تجهیزات است. نتایج نشان داد عوامل مداخله‌گر شامل عوامل اقتصادی، عوامل سیاسی، عوامل اجتماعی و عوامل انسانی است. مطابق با نتایج پژوهش مشخص گردید راهبردها در چهار حوزه ایمنی و امنیت، توسعه امکانات و تجهیزات، سیاست‌گذاری و آموزش و همچنین توسعه فرهنگی است. نتایج پژوهش حاضر همچنین نشان داد پیامدهای توسعه تصمیم‌گیری اخلاقی در میان داوران فوتبال حرفه‌ای ایران شامل پیامدهای فردی و شغلی است.

تاریخ دریافت:

۱۳۹۹/۰۶/۰۹

تاریخ پذیرش:

۱۳۹۹/۰۹/۳۰

واژگان کلیدی:

اخلاق،
تصمیم‌گیری،
رفتار، فساد، داور

مقدمه

اخلاق، مفهومی جدانشدنی از زندگی انسان فارغ از هر نژاد، فرهنگ، سیاست و طبقه اجتماعی است. مسائل اخلاقی نقش مهمی در رفتار انسان ایفا می‌نماید. ریشه‌ی واژه اخلاق نشأت گرفته از واژه یونانی اتیکس است.

اصول اخلاقی راجع به چگونه بودن افراد و اینکه در حرفه و سازمان متبوع خود چطور رفتار کنند، مطرح می‌شود. به‌طور کلی واژه اخلاق با استانداردهای مربوط به درست و غلط بودن رفتار سر و کار دارد (قربانی، امیرمقدم و زارعیان، ۲۰۱۹). بهبود اخلاق به عنوان یکی از دغدغه‌های همواره مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است (مک‌منوس، ۲۰۱۹). این مسئله سبب گردیده است تا توجه به اخلاق به عنوان یک مسئله

1. Email: kamali1940@yahoo.com
2. Email: mohsenmanochehri28@gmail.com
3. Email: minahakakzade@gmail.com

مهم مورد توجه تمامی گروه‌ها و سازمان‌ها قرار گیرد (الجبوری و ابراهیم؛ ۲۰۱۹).

اخلاقیات به عنوان سیستمی از ارزش‌ها و بایدها و نبایدها تعریف می‌شود که بر اساس آن نیک و بدهای جامعه از یکدیگر متمایز می‌گردد. با اتکا به این اصول است که مدیران در هر زمینه‌ای از تصمیم‌گیری توانمند می‌شوند که چه عملی خوب است و چه عملی نادرست است. اخلاق؛ مجموعه ملکات نفسانی و صفات و خصایص روحی است که انسان را به سمت تعالی و سعادت هدایت می‌کند (مقیمی و غفاری، ۲۰۱۶). اخلاق را مجموعه‌ای از صفات روحی و باطنی انسان تعریف کرده‌اند که به صورت اعمال و رفتاری که از خلقیات درونی انسان ناشی می‌شود، بروز ظاهری پیدا می‌کند و بدین سبب گفته می‌شود که اخلاق را از راه آثارش می‌توان تعریف کرد. استمرار یک نوع رفتار خاص، دلیل بر آن است که این رفتار یک ریشه درونی و باطنی در عمق جان و روح فرد دارد که آن ریشه را خلق و اخلاق می‌نامند. دامنه اخلاق را در حد رفتارهای فردی تلقی می‌کنند، اما رفتارهای فردی وقتی که در سطح جامعه یا نهادهای اجتماعی تسری پیدا می‌کند و شیوع می‌یابد، به اخلاق جمعی تبدیل می‌شود که در فرهنگ جامعه ریشه می‌دواند و نوعی وجه غالب می‌یابد که جامعه را با آن می‌توان شناخت (ریبئی‌مندجین، ۲۰۱۹). امروزه جایگاه اخلاق در تمامی حوزه‌ها از جمله ورزش ضروری و مهم شناخته شده است.

گسترش ورزش در تمامی ابعاد جامعه سبب گردیده است تا فساد نیز به واسطه آن افزایش یابد. مشکلات مربوط به فسادهای ایجاد شده در ورزش سبب بروز خدشه بر اعتبار ورزش شده است. این مسئله همچنین آثار نامطلوبی را بر بدنه ورزش برجای گذاشته است. به صورتی که مشکلات رخ داده شده، منجر به کاهش

اعتماد عمومی به حوزه ورزش گردیده است (واستون، هریس و بایلی؛ ۲۰۲۰). از طرفی حواشی ایجاد شده در محیط‌های ورزشی سبب گردیده است تا ارزش‌های کلیدی در ورزش مورد حمایت‌های گروه‌های ورزشی قرار نگیرد. این مسئله باعث شد تا لزوم توسعه اخلاق بیش از پیش مهم تلقی شود (فزلی؛ ۲۰۰۴). حوزه ورزش به عنوان یک حوزه گسترده همواره نیازمند برخورداری از اخلاق بوده است (مک‌منوس، ۲۰۱۹). ورزش و محیط‌های ورزشی در دنیای امروز به بستری برای بروز رفتار اخلاقی و غیر اخلاقی تبدیل شده است و به طور مکرر مصادیق متنوعی از رفتار اخلاقی و غیر اخلاقی در ورزش رخ می‌دهد و این نوع رفتارها انعکاس و اثر گسترده‌ای در جامعه در سطوح مختلف ملی و بین‌المللی دارد. به طور کلی کارکردهای اخلاقی و فرهنگی ورزش را می‌توان در سه سطح فردی، ملی و بین‌المللی مورد تجزیه و تحلیل قرار داد. در سطح فردی، ورزش و حضور در عرصه‌های مرتبط با ورزش منجر به شکل‌گیری، توسعه و انتقال ارزش‌هایی چون انضباط، تندرستی، رفتار جوانمردانه، رقابت، تلاش و کوشش، پشتکار و نیل به هدف می‌گردد چرا که عرصه‌های ورزشی مملو از مصادیق و رخدادهایی است که این ارزش‌ها را مرتباً نمایش و تقویت می‌کند. از سویی دیگر ورزش، افراد جامعه را از انحرافات و آسیب‌های اجتماعی دور نگه می‌دارد. در سطح ملی، ورزش عاملی است برای ایجاد هویت، انسجام و همبستگی ملی. مصادیق این کارکرد ورزش را می‌توان در احساس هویت، رضایت و غرور جامعه بعد از پیروزی تیم‌های ملی دانست. در سطح بین‌المللی، ورزش و رویدادهای بین‌المللی که در داخل و یا خارج از کشور برگزار می‌گردد، فرصتی است برای انتقال و گسترش میراث فرهنگی و ارزش‌های اخلاقی و انسانی جامعه

وجود دارد (موری، ۲۰۰۳). تعارضات اخلاقی در حوزه ورزش و رشد فضایل اخلاقی در محیط‌های ورزشی مورد کم توجهی قرار گرفته و خود یک مسئله است. با توجه به جایگاهی که مسائل دینی در ترویج اخلاقیات و حتی تأثیرات قابل توجه در موقعیت و کامیابی ورزشی دارد نهادینه سازی شاخص‌های اخلاقی برگرفته از آموزه‌های دینی در کشورهای اسلامی از جمله کشور ایران مهم و ضروری است (تاج بخش، ۲۰۱۴). یکی از مسائل مهم در حوزه اخلاق، تصمیم‌گیری‌های اخلاقی است. تصمیم‌گیری‌های اخلاقی اشاره به رعایت عدالت در انجام تصمیمات و توجه به ارزش‌ها و اصول اخلاقی در هنگام تصمیم‌گیری‌ها دارد (بازمن و سزار، ۲۰۱۶). تصمیم‌گیری‌های اخلاقی نقش مهمی در توسعه و ترویج اخلاق دارد. امروزه تصمیم‌گیری‌های اخلاقی به واسطه تأثیرگذاری بر محیط سبب گردیده است تا به عنوان عاملی مهم در مسیر توسعه اخلاق مشخص گردد (کارواله‌و و همکاران، ۲۰۱۸). تصمیم‌گیری‌های اخلاقی سبب می‌گردد تا افراد درک مهمی از اهمیت اخلاق داشته باشند و در جهت توسعه و گسترش اخلاق نهایت تلاش خود را داشته باشند (اسچوارتز، ۲۰۱۷). تصمیم‌گیری‌های اخلاقی نقطه تبدیل ذهنی به عملی نگرش‌های اخلاقی است. به عبارتی تصمیم‌گیری‌های اخلاقی نشان دهنده باور و عمل افراد به اصول اخلاقی است (اسچوارتز، ۲۰۱۶). جونز تصمیم اخلاقی را به عنوان تصمیمی معرفی می‌کند که هم از نظر وجدانی و هم از نظر قانونی برای بخش بزرگی از جامعه قابل قبول است. این اصول فراتر از قانون هستند و راهنمای حل مسائل وجدانی با رعایت انصاف و راه حل درست و به حق می‌باشند (امیرشاهی، شیرازی و قوامی، ۲۰۱۱). تصمیم‌گیری‌های اخلاقی به

به ملت‌های دیگر و آشنایی و شناسایی ارزش‌های سازنده فرهنگی سایر کشورها و نهادینه‌سازی این ارزش‌ها در داخل کشور (قربانی، امیرمقدم و زارعیان، ۲۰۱۹).

اخلاق به عنوان یکی از مسائل مهم روز ورزش مشخص است. برخورداری از استانداردهای اخلاقی سبب می‌گردد تا فضای حاکم بر ورزش از شرایط مناسبی جهت ارائه فعالیت‌های ورزشی برخوردار باشد (هریس و اتکینسون؛ ۲۰۱۱). به رغم آن‌که ورزش قابلیت این را دارد تا در اکثر مقوله‌های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و علمی ایفا نقش کند و به راستی در جهان کنونی کمتر پدیده‌ای را می‌توان یافت که از چنین ویژگی و قابلیت برخوردار باشد، این پدیده جهانی امروزه با چالشی جدی روبروست. چالشی که ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی را هدف قرار داده و به راحتی نمی‌توان از کنار آن گذشت. این موضوع همان از دست رفتن روح ورزش و اخلاق ورزشی در میان کل جامعه عظیم ورزش است که شامل ورزشکاران، مربیان، داوران، تماشاگران و رسانه‌های گروهی و مدیران باشگاه‌ها می‌شود (بوکسیل، ۲۰۰۳). اگر چه مطالعات نشان می‌دهد آگاهی دست‌اندرکاران ورزش از مسئولیت‌های اخلاقی در نتیجه تأکید روزافزون جامعه بر اخلاق ورزشی در حال افزایش است، اما آنان در شناسایی معضلات اخلاقی و تعیین روش مناسب برای حل این معضلات با دشواری‌هایی نیز روبرو هستند (کاسول و گولد؛ ۲۰۰۸). متأسفانه علی‌رغم پیشرفت در علم اخلاق ورزشی، هنوز دانش کمی درباره توانایی ورزشکاران در دنبال نمودن تصمیم‌ها، عقاید و نظرات خود، پیرامون پیامد تصمیم‌ها و تأثیر محیط‌های عمل بر تصمیم‌گیری‌های آنان

-
4. Moore
  5. Bazerman & Sezar
  6. Carvalho
  7. Schwartz

-
1. Harriss & Atkinson
  2. Boxill
  3. Caswell & Gould

عنوان حالتی از رفتارهای افراد است که در زمان‌های مشخص بروز می‌نماید (بین و برودی؛ ۲۰۱۷). این امکان وجود دارد که یک فرد کاملاً بر مسائل اخلاقی و ارزشی شناخت و باور داشته باشد و رعایت آن را وظیفه خود داند؛ اما در زمان‌های بحرانی و در مواقعی که تصمیم‌گیری‌های اخلاقی می‌بایستی شکل گیرد، این مسئله رخ ندهد. به عبارتی تصمیم‌گیری اخلاقی نتیجه نهادینه شدن جنبه‌های اخلاقی در باور و عمل افراد است (بریدگز؛ ۲۰۱۸).

اخلاق در زمانی می‌تواند در مسیر توسعه باشد که تصمیم‌گیری‌های اخلاقی به صورت مناسبی انجام گردد (سامبالا، کوپر و ماندرسون؛ ۲۰۲۰). وجود نگرش مثبت نسبت به مسائل اخلاقی، بدون برخورداری از تصمیم‌گیری‌های اخلاقی نمی‌تواند ضامن توسعه اخلاق باشد. بنابراین تصمیم‌گیری‌های اخلاقی سبب می‌گردد تا فعالیت‌های اجرایی و عملی در حوزه اخلاق شکل گیرد و تمامی نگرش‌های موجود در خصوص اخلاق را در میان افراد تبدیل به عمل نماید (چن، تریوینو و هامفری؛ ۲۰۲۰). ظرفیت‌های تصمیم‌گیری اخلاقی سبب گردیده است تا امروزه از آن به عنوان بدنه اجرایی مسائل اخلاقی یاد شود (کاروالهو و همکاران، ۲۰۱۸).

جنبه‌های اخلاقی در تمامی حوزه‌های ورزشی از جمله داوران همواره مورد بررسی بوده است (مک‌کاریک، بریور، لیونس، پولت و نیایو؛ ۲۰۲۰). داوران به عنوان ارکان مهم و تأثیرگذار بر نتایج ورزشی، می‌بایستی همواره از سطح اخلاقی بالایی برخوردار باشند. تصمیم‌گیری اخلاقی آنان می‌تواند این تضمین را به وجود آورد که داوران در شرایط مختلف، مسائل اخلاقی و ارزشی را به صورت مناسبی مدنظر قرار دهند

(لائورنسیو، لوگوماتوس و رامیرز؛ ۲۰۱۹). حرفه داوری در تمام رشته‌های ورزشی همیشه با اضطراب و استرس همراه بوده است. تقریباً همیشه تعبیر و تفسیر مربیان و بازیکنان از داوری منفی است و به ندرت به کیفیت مطلوب داوری اشاره می‌کنند. بازیکنان و مربیانی که در مسابقات برنده نشده‌اند، حداقل بخشی از باخت خود را به داوری نسبت داده‌اند. وظیفه داوران در زمین مسابقه بسیار دشوار است زیرا با هر تصمیم اشتباه می‌توانند باعث ابراز احساسات بسیاری از تماشاگران شوند و زمینه پرخاشگری را فراهم نماید (احمدی و محمد زاده، ۲۰۰۹). عوامل زیادی، قضاوت داوران را تحت تأثیر قرار می‌دهد. از جمله این عوامل می‌توان به عوامل محیطی، فردی، ساختاری، اجرایی، اقتصادی، امکانات و تجهیزات اشاره کرد. هر کدام از این عوامل می‌تواند به نحوی باعث ایجاد استرس در داوران بشود و قضاوت آنان را تحت تأثیر قرار دهد. شاید مثالی در این مورد ضروری باشد. در سال ۱۹۶۹ در هنگام یک بازی فوتبال در لیما پرو، یک سوت جنجال برانگیز و ناآگاهانه، باعث نزاعی شد که طی آن ۳۰۰ نفر از جمله داوران آن مسابقه کشته شدند (چوبینه، ۲۰۱۲).

با توجه به تأثیرگذار بودن داوران در مسابقات ورزشی، بهبود وضعیت اخلاقی آنان به عنوان یک نگرانی همواره مورد توجه بوده است. دغدغه ارتقا جنبه‌های اخلاقی داوران و نهادینه سازی مسائل اخلاقی در آنان سبب گردیده است تا تلاش‌هایی در جهت بهبود وضعیت اخلاق داوران شکل گیرد (مک‌کاریک و همکاران، ۲۰۲۰). داوران به عنوان ارکان مهم و کلیدی در ورزش به خصوص در فوتبال حرفه‌ای، در سالیان

---

5. McCarrick, Brewer, Lyons, Pollet & Neave
6. Laurencio, LugoMatos & Ramírez

---

1. Bein & Brodie
2. Bridges
3. Sambala, Cooper & Manderson
4. Chen, Treviño & Humphrey

روش پژوهش حاضر از نوع کیفی بود و با توجه به روش گراند تئوری انجام شد. روش گراند تئوری یا نظریه داده بنیاد یک روش پژوهش کیفی است که برای شناسایی مقوله‌های زیربنایی پدیده مورد مطالعه استفاده می‌شود. روش مورد استفاده در بخش گراند تئوری در پژوهش حاضر، روش روش استراوس و کوربین^۱ بود. روش گراند تئوری یک روش پژوهشی استقرایی و اکتشافی است که به پژوهشگر در حوزه‌های موضوعی گوناگون امکان می‌دهد تا به جای اتکا به تئوری‌های موجود و از پیش تدوین شده خود به تدوین تئوری و گزاره اقدام نماید.

شرکت‌کنندگان

جامعه آماری پژوهش شامل خبرگان آگاه به موضوع پژوهش بودند و بر حسب انتخاب هدفمند تعداد ۱۲ نفر از این افراد به عنوان نمونه پژوهش مشخص گردیدند. این افراد اساتید دانشگاهی آگاه به حوزه اخلاق و داوری در ورزش و همچنین داوران فعال و پیکسوت در فوتبال حرفه‌ای ایران بودند. نمونه‌گیری تا رسیدن به اشباع نظری انجام یافت. اشباع داده یا اشباع نظری رویکردی است که در پژوهش‌های کیفی برای تعیین کفایت نمونه‌گیری مورد استفاده قرار می‌گیرد. جدول شماره ۱ ویژگی نمونه‌های پژوهش حاضر را به نمایش گذاشته است.

جدول ۱- ویژگی نمونه‌های پژوهش

نوع خبرگی	تحصیلات	جنسیت	نمونه‌ها
اساتید دانشگاهی	دکتری	مرد	نمونه ۱
پیکسوت داوری	کارشناسی ارشد	مرد	نمونه ۲
اساتید دانشگاهی	دکتری	زن	نمونه ۳
پیکسوت داوری	کارشناسی	مرد	نمونه ۴
داور	کارشناسی ارشد	مرد	نمونه ۵
داور	دکتری	مرد	نمونه ۶

گذشته همواره نقش مهمی در مسابقات ورزشی داشته‌اند. حواشی مختلفی در کنار این افراد در فوتبال حرفه‌ای ایران وجود داشته است و عملکرد آنان را تحت الشعاع قرار داده است. اثبات توجه و پایبندی داوران به مسائل اخلاقی می‌بایستی در تصمیم‌گیری‌های اخلاقی آنان نمود کند. این مسئله سبب گردیده است تا تصمیم‌گیری‌های اخلاقی داوران به عنوان یک مسئله مهم درک گردد. تصمیم‌گیری‌های اخلاقی به عنوان یکی از ارکان مهم حوزه اخلاق، نقش مهمی در روند اشاعه رفتارها و نگرش‌های اخلاقی دارد. ابهام در روند توسعه تصمیم‌گیری‌های اخلاقی در میان داوران فوتبال و نبود مدل‌های توسعه بومی در این خصوص منجر به این شده است که روند توسعه تصمیم‌گیری‌های اخلاقی در میان داوران فوتبال از یک روند منظم و علمی پیروی نکنند. از طرفی نبود مدل‌های توسعه در این خصوص سبب گردیده است تا دغدغه توجه به تصمیم‌گیری‌های اخلاقی به عنوان یک مسئله مهم در فوتبال حرفه‌ای ایران مورد توجه جدی قرار نگیرد. این مسئله سبب گردیده است تا پژوهش حاضر با هدف طراحی الگوی تصمیم‌گیری اخلاقی داوران حرفه‌ای فوتبال ایران طراحی و اجرا گردد.

روش‌شناسی پژوهش

ادامه جدول ۱- ویژگی نمونه‌های پژوهش

نمونه‌ها	جنسیت	تحصیلات	نوع خبرگی
نمونه ۷	مرد	کارشناسی ارشد	پیشکسوت داوری
نمونه ۸	زن	کارشناسی ارشد	داور
نمونه ۹	مرد	دکتری	اساتید دانشگاهی
نمونه ۱۰	زن	کارشناسی	داور
نمونه ۱۱	مرد	دکتری	اساتید دانشگاهی
نمونه ۱۲	مرد	دکتری	پیشکسوت داوری

ابزار و شیوه‌های گردآوری

ابزار گردآوری پژوهش حاضر در بخش کیفی، مصاحبه نیمه ساختاریافته است.

جهت بررسی اعتبارپذیری، روال و سئوالات مصاحب‌ها به تأیید برخی اساتید آگاه به موضوع پژوهش و همچنین آگاه به روش پژوهش رسید تا میزان موثق بودن داده‌های پژوهش مورد تأیید قرار گیرد. همچنین جهت بررسی انتقال پذیری، یافته‌های پژوهشی توسط دو متخصص در حیطه مورد نظر که در پژوهش مشارکت نداشتند، مورد بررسی قرار گرفت. همچنین جهت اطمینان‌پذیری جزئیات پژوهش و یادداشت برداری‌ها ثبت و ضبط شد. از طرفی جهت بررسی معتبر بودن نیز تمامی متون ایجاد شده از مصاحبه‌ها و کدهای استخراج شده به مشارکت‌کنندگان پژوهش ارسال شد تا آنان دوباره متون و کدهای استخراج شده را مورد تأیید قرار دهند. در بخش ممیزی بیرونی یافته‌ها و پارادایم کدگذاری به سه نفر از اساتید حوزه ورزش جهت اظهار نظر ارائه و تأییدیه آنها اخذ گردید.

همچنین برای سنجش پایایی داده‌های کیفی در این پژوهش از روش "پایایی بازآزمون" استفاده شد که به میزان سازگاری طبقه بندی داده‌ها در طول زمان اشاره دارد. این شاخص را می‌توان زمانی محاسبه کرد که یک کدگذار یک متن را در دو زمان متفاوت کدگذاری کرده باشد. برای محاسبه پایایی بازآزمون از میان مصاحبه‌های انجام گرفته چند مصاحبه به عنوان نمونه انتخاب می‌شوند و هر کدام از آنها در یک فاصله زمانی کوتاه و مشخص دوباره کدگذاری می‌شوند. سپس کدهای مشخص شده در دو فاصله زمانی برای هر کدام از مصاحبه‌ها با هم مقایسه می‌شوند و از طریق میزان توافقات و عدم توافقات موجود در دو مرحله کدگذاری، شاخص ثبات برای آن پژوهش محاسبه می‌گردد. در هر کدام از مصاحبه‌ها، کدهایی که در دو فاصله زمانی با هم مشابه هستند با عنوان توافق و کدهای غیرمشابه با عنوان عدم توافق مشخص می‌شوند. شاخص پیشنهادی زیر را برای محاسبه پایایی بازآزمون بین کدگذاری‌های پژوهشگر در دو فاصله زمانی پیشنهاد داده است.

$$\text{درصد توافق} = \frac{\text{تعداد توافقات} * 100}{\text{تعداد کل کدها} * \text{درون موضوعی}}$$

فرمول ۱- نحوه محاسبه درصد توافق درون موضوعی

پژوهشگر در حین انجام این پژوهش و در جریان کدگذاری مصاحبه‌ها چند مصاحبه را به عنوان نمونه در یک فاصله ۸ روزه مورد کدگذاری مجدد قرار داد. با مراجعه به کدهای اولیه استخراج شده از آن مصاحبه‌ها و کدهای مجدد آنها جدول زیر به دست آمده است.

جدول ۲- پایایی بازآزمون در بخش کیفی پژوهش

ردیف	عنوان مصاحبه	تعدد کل داده‌ها	تعداد توافقات	پایایی بازآزمون (درصد)
۱	اول	۴۴	۱۹	۸۶/۳
۲	ششم	۴۹	۲۰	۸۱/۶
۳	دوازدهم	۴۸	۲۲	۹۱/۶
	کل	۱۴۱	۶۱	۸۶/۵

توافق بین دو کدگذاری، با استفاده از نرم افزار اس‌پی-اس‌اس^۱ ضریب کاپا محاسبه گردید که نتایج آن در جدول ۳ ارائه گردیده است. از دیدگاه فلیس^۲ (۱۹۸۱) اگر این ضریب در شرایط معناداری بالاتر از ۰/۶ باشد خوب و اگر بیش از ۰/۷۵ باشد بیانگر توافق عالی میان کدگذاران است. نتایج جدول زیر نشانگر این است که کیفیت کدگذاری انجام شده در این پژوهش از دقت بسیار مطلوبی برخوردار است.

جهت بررسی دقت کدگذاری انجام شده از روش کدگذاری بی طرف استفاده شد. در این روش از یک نفر که سابقه ذهنی از موضوع پژوهش ندارد خواسته می شود که متن مصاحبه‌ها را بررسی و کدگذاری مجدد نماید. بدین منظور متن پیاده‌سازی شده مصاحبه‌ها در هر مرحله به یک دکتری خارج از پژوهش ارائه گردید. از وی درخواست شد تا آنها را بر اساس ادراک خود کدگذاری نماید. در پایان به منظور بررسی

جدول ۳- شاخص‌های کاپای محاسبه شده پژوهش

ضریب کاپا	انحراف از استاندارد	عدد معناداری
۰/۸۱۴	۰/۰۶۱	۰/۰۰۰

سه متخصص که در پژوهش مشارکت نداشتند، استفاده شد. همچنین جهت بررسی قابلیت تأییدپذیری از ثبت و ضبط تمامی مصاحبه‌ها و بررسی آنان در زمان‌های مورد نیاز استفاده گردید. در پژوهش حاضر جهت بررسی پایایی، از کمیته‌های تخصصی استفاده گردید. بدین صورت که از اعضای این کمیته تخصصی جهت

جهت بررسی روایی از قابلیت باور پذیری (اعتبار)، انتقال پذیری و تأییدپذیری استفاده گردید. بدین منظور محقق جهت بررسی قابلیت باورپذیری از تأیید فرایند پژوهش توسط هشت متخصص و همچنین استفاده از دو کدگذار جهت کدگذاری چند نمونه مصاحبه جهت کسب اطمینان از یکسانی دیدگاه کدگذاران استفاده گردید. همچنین جهت بررسی انتقال‌پذیری از نظرات

2. Felis

1. SPSS

کدگذاری موزی برخی مصاحبه‌ها و همچنین ارزیابی و برنامه‌های مربوط به مصاحبه‌ها استفاده شد.

روش پردازش داده‌ها

روش آماری مورد استفاده در پژوهش حاضر شامل روش کدگذاری بود. کدگذاری انجام شده در این پژوهش در سه بخش کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام گردید. جهت تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش حاضر از نرم افزار مکس کیو دی ای استفاده گردید.

یافته‌ها

نتایج پژوهش حاضر نشان داد ۷۵ درصد نمونه‌های پژوهش مردان و ۲۵ درصد نمونه‌های پژوهش را زنان

تشکیل دادند. نتایج پژوهش حاضر همچنین نشان داد ۵۰ درصد نمونه‌های پژوهش دارای مدرک دکتری بودند. همچنین ۳۳/۳ درصد نمونه‌های پژوهش دارای مدرک کارشناسی ارشد و ۱۶/۶ درصد نمونه‌های پژوهش دارای مدرک کارشناسی بودند. به منظور شناسایی مؤلفه‌ها و ابعاد مدل تصمیم‌گیری اخلاقی داوران حرفه‌ای فوتبال ایران از بررسی نظرات خبرگان در قالب روش کیفی استفاده گردید. جدول شماره ۴ نتایج مربوط به کدگذاری باز داده‌های پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول ۴- کدگذاری باز

ردیف	تفسیر	کدگذاری انتخابی	کدگذاری محوری	کدگذاری باز	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲
۱	آمادگی جسمانی	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱
۲	آسیب‌های احتمالی	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱
۳	تداخل کار و خانواده	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۱
۴	فشارهای روانی	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱
۵	انگیزش	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱
۶	غیراستاندارد بودن اماکن و تجهیزات	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱
۷	ایمنی اماکن ورزشی	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱
۸	تهدیدهای محیطی	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱

ادامه جدول ۴- کدگذاری باز

ردیف	تست‌های استخراج شده	بند ۱	بند ۲	بند ۳	بند ۴	بند ۵	بند ۶	بند ۷	بند ۸	بند ۹	بند ۱۰	بند ۱۱	بند ۱۲
۹	زمان برگزاری رویداد	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱
۱۰	پیچیدگی برخی از مقررات	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱
۱۱	اختلافات بین داوران	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱
۱۲	تفسیر متفاوت از قوانین	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
۱۳	فشاردهی لیگ	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰
۱۴	مشکلات مالی و غیرحرفه‌ای	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱
۱۵	حساسیت های رسانه‌ای	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱
۱۶	مخاطبان گسترده فوتبال	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰
۱۷	وجود فساد در فوتبال	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱
۱۸	وجود دلالتان	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۱
۱۹	عدم پذیرش جامعه به عنوان شغل	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱
۲۰	مشکل اقتصادی داوران	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۱

ادامه جدول ۴- کدگذاری باز

ردیف	استخراج شده کدهای	بجوه ۱	بجوه ۲	بجوه ۳	بجوه ۴	بجوه ۵	بجوه ۶	بجوه ۷	بجوه ۸	بجوه ۹	بجوه ۱۰	بجوه ۱۱	بجوه ۱۲
۲۱	دخالت سیاست مداران	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰
۲۲	بازی های سیاسی	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰
۲۳	سیاست گذاری اشتباه فدراسیون	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۱
۲۴	فشار و نگرش رسانه	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۰
۲۵	ضعف فرهنگی	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱
۲۶	عدم پذیرش قضاوت صحیح در بین مردم	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱
۲۷	نبود آموزش های جامع در میان داوران	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱
۲۸	عدم به روزرسانی دانش ارزیابان و ناظران	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰
۲۹	دانش مدیریت محیطی و خانواده	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱
۳۰	تخصص و دانش داوری	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۱

ادامه جدول ۴- کدگذاری باز

ردیف	استانداردهای کدگذاری شده	خبره ۱	خبره ۲	خبره ۳	خبره ۴	خبره ۵	خبره ۶	خبره ۷	خبره ۸	خبره ۹	خبره ۱۰	خبره ۱۱	خبره ۱۲
۳۱	استانداردهای اخلاقی شفاف	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
۳۲	مشخص نمودن ارزش های بنیادی	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱
۳۳	اعتقادات اخلاقی داوران	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰
۳۴	عدالت محوری در میان داوران	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱
۳۵	به روز بودن تجهیزات دوری	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱
۳۶	سیستم نظارتی مدون	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱
۳۷	تعامل با گروه های ایجاد کننده امنیت رویداد	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۱
۳۸	توجه به استانداردهای ایمنی	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱
۳۹	طراحی برنامه های مدیریت ایمنی	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱
۴۰	ارزیابی و ایجاد امکانات استاندارد	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱

ادامه جدول ۴- کدگذاری باز

ردیف شده	استخراج کدهای	بجوه ۱	بجوه ۲	بجوه ۳	بجوه ۴	بجوه ۵	بجوه ۶	بجوه ۷	بجوه ۸	بجوه ۹	بجوه ۱۰	بجوه ۱۱	بجوه ۱۲
۴۱	توسعه و بستر فناوری اطلاعات	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۰	۱
۴۲	به روز رسانی امکانات داوری	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱
۴۳	سیاست گذاری آموزش	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۱
۴۴	سیاست گذاری جذب داور	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰
۴۵	ایجاد سیاست گذاری مالی داوران	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱
۴۶	معرفی جایگاه داوری و نقش آن در جامعه	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰
۴۷	حمایت از داوران فرهنگ	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱
۴۸	سازي و معرفی داوری به عنوان شغل	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱
۴۹	تدوین نظام نامه اخلاقی داوران	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱

ادامهٔ جدول ۴- کدگذاری باز

ردیف	شده	استخراج	کدهای	بازه ۱	بازه ۲	بازه ۳	بازه ۴	بازه ۵	بازه ۶	بازه ۷	بازه ۸	بازه ۹	بازه ۱۰	بازه ۱۱	بازه ۱۲
۵۰	بهبود عملکرد داوران	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱
۵۱	افزایش اعتبار داوران	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
۵۲	کاهش فشارهای روان‌شناختی داوران	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۱
۵۳	ارتقا جایگاه داوری در سطح کشور	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱
۵۴	کاهش حواشی فوتبال حرفه ای ایران	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱

پس از انجام بخش کیفی، تعداد ۵۴ کد اولیه در فرایند کدگذاری استخراج گردید. جدول شماره ۵ نتایج مربوط به کدگذاری محوری را نشان می‌دهد.

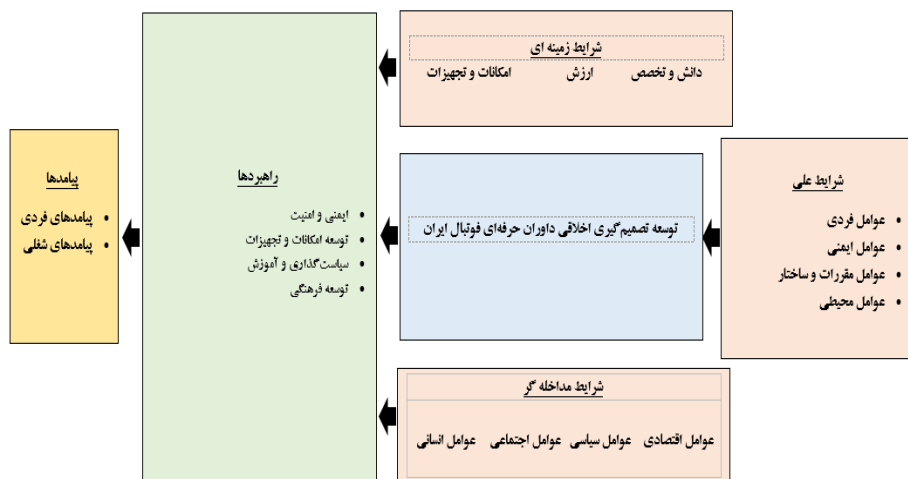
جدول ۵- کدگذاری محوری

مقوله‌ها	کدها
عوامل فردی	آمادگی جسمانی، آسیب‌های احتمالی، تداخل کار و خانواده، فشارهای روانی، انگیزش
عوامل ایمنی	غیراستاندارد بودن اماکن و تجهیزات، ایمنی اماکن ورزشی، تهدیدهای محیطی
شرایط علی	زمان برگزاری رویداد، پیچیدگی برخی از مقررات، اختلافات بین داوران، تفسیر متفاوت از قوانین، فشردگی لیگ، مشکلات مالی و غیرحرفه‌ای
عوامل محیطی	حساسیت‌های رسانه‌ای، مخاطبان گسترده فوتبال

ادامه جدول ۵- کدگذاری محوری

مقوله ها	کدها	مقوله ها
شرایط زمینه‌ای	دانش و تخصص	دانش مدیریت محیطی و خانواده، تخصص و دانش داوری، استانداردهای اخلاقی شفاف
امکانات و تجهیزات	ارزش	مشخص نمودن ارزش‌های بنیادی، اعتقادات اخلاقی داوران، عدالت محوری در میان داوران
عوامل اقتصادی	امکانات و تجهیزات	به روز بودن تجهیزات داوری، سیستم نظارتی مدون
عوامل سیاسی	عوامل اقتصادی	وجود فساد در فوتبال، وجود دلالتان، عدم پذیرش جامعه به عنوان شغل، مشکل اقتصادی داوران
شرایط مداخله گر	عوامل سیاسی	دخالت سیاست مداران، بازی‌های سیاسی، سیاست‌گذاری اشتباه فدراسیون
عوامل اجتماعی	عوامل اجتماعی	فشار و نگرش رسانه، ضعف فرهنگی، عدم پذیرش قضاوت صحیح در بین مردم
عوامل انسانی	عوامل انسانی	نبود آموزش‌های جامع در میان داوران، عدم به روزرسانی دانش ارزیابان و ناظران
راهبردها	ایمنی و امنیت	تعامل با گروه‌های ایجاد کننده امنیت رویداد، توجه به استانداردهای ایمنی، طراحی برنامه‌های مدیریت ایمنی
توسعه امکانات و تجهیزات	توسعه امکانات و تجهیزات	ارزیابی و ایجاد امکانات استاندارد، توسعه و بستر فناوری اطلاعات، به روزرسانی امکانات داوری
سیاست‌گذاری و آموزش	سیاست‌گذاری و آموزش	سیاست‌گذاری آموزش، سیاست‌گذاری جذب داور، ایجاد سیاست‌گذاری مالی داوران
توسعه فرهنگی	معرفی جایگاه داوری و نقش آن در جامعه، حمایت از داوران، فرهنگ سازی و معرفی داوری به عنوان شغل، تدوین نظام نامه اخلاقی داوران	معرفی جایگاه داوری و نقش آن در جامعه، حمایت از داوران، فرهنگ سازی و معرفی داوری به عنوان شغل، تدوین نظام نامه اخلاقی داوران
پیامدها	فردی	بهبود عملکرد داوران، افزایش اعتبار داوران، کاهش فشارهای روان‌شناختی داوران
	شغلی	ارتقا جایگاه داوری در سطح کشور، کاهش حواشی فوتبال حرفه-ای ایران

پس از کدگذاری محوری، تعداد ۵۴ کدهای استخراج بندی شدند. شکل شماره ۱ مدل پژوهش و خروجی شده در بخش کدگذاری باز به صورت مناسب مقوله بخش کدگذاری انتخابی پژوهش را نشان می‌دهد.

شکل ۱- مدل پژوهش

که حتی گاهی فریادزنان به سمت قاضی میدان می‌روند. اتفاقی که اولین تأثیرش را روی خود داور می‌گذارد تا در تصمیم‌گیری بعدی‌اش نتواند آن‌چنان که باید و شاید با تمرکز قضاوت کند. گاهی در بعضی بازی‌ها که از حساسیت بالایی برخوردارند، اشتباهاتی در تصمیم‌گیری داوران سرنوشت بازی و یا حتی قهرمانی را تحت الشعاع قرار می‌دهد. با وجود اهمیت و حساسیت نقش تصمیم‌گیری به حق و صحیح و بر مبنای اخلاق داوران در برگزاری کیفی رقابت‌های ورزشی و آرامش درونی زمین (بازیکنان) و تماشاگران و پیامدهای ناشی از تصمیمات وی، پژوهش‌های کمی درباره جنبه‌های مختلف اخلاقی داوران انجام گرفته است. بررسی عوامل مؤثر بر تصمیم‌گیری اخلاقی داوران و ارائه راهکارهای حل مشکل از اهمیت زیادی برخوردار است. این مسئله سبب گردیده است تا تصمیم‌گیری‌های اخلاقی داوران همواره به عنوان یک مسئله مهم مشخص گردد.

تصمیم‌گیری‌های اخلاقی داوران سبب می‌گردد تا شرایط حاکم بر فوتبال حرفه‌ای از نظم و انضباط بیشتری برخوردار باشد. مشکلات ایجاد شده در حوزه

مطابق با نتایج پژوهش مشخص گردید شرایط علی در مدل حاضر شامل عوامل فردی، عوامل ایمنی، عوامل مقررات و ساختار و عوامل محیطی است. نتایج همچنین نشان داد عوامل زمینه‌ای در جهت بهبود تصمیم‌گیری اخلاقی داوران شامل دانش و تخصص، ارزش‌ها و امکانات و تجهیزات است. نتایج نشان داد عوامل مداخله‌گر شامل عوامل اقتصادی، عوامل سیاسی، عوامل اجتماعی و عوامل انسانی است. مطابق با نتایج پژوهش مشخص گردید که راهبردها در چهار حوزه ایمنی و امنیت، توسعه امکانات و تجهیزات، سیاست‌گذاری و آموزش و همچنین توسعه فرهنگی است. نتایج پژوهش حاضر همچنین نشان داد پیامدهای توسعه تصمیم‌گیری اخلاقی در میان داوران فوتبال حرفه‌ای ایران شامل پیامدهای فردی و شغلی است.

بحث و نتیجه‌گیری

در سکانس‌هایی از فوتبال ایران بارها اعتراض‌هایی از سوی بازیکنان لیگ برتر به داورها مشاهده شده است

جهت انجام تصمیم‌گیری‌های اخلاقی موانع مختلفی در حوزه‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی وجود دارد. به نظر می‌رسد عوامل اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و انسانی به واسطه ایجاد بستری در فضای حاکم بر فوتبال حرفه‌ای ایران سبب می‌گردد تا زمینه جهت پاسخگویی به مسائل اخلاقی در فوتبال حرفه‌ای ایران شکل نگیرد. از طرفی عوامل یاد شده سبب می‌گردد تا روند توسعه تصمیم‌گیری‌های اخلاقی داوران بهبود یابد.

پژوهش حاضر مشخص نمود که عوامل زمینه‌ای در جهت بهبود تصمیم‌گیری اخلاقی داوران شامل دانش و تخصص، ارزش‌ها و امکانات و تجهیزات است. به عبارتی توجه به دانش و تخصص، ارزش‌ها و همچنین امکانات و تجهیزات سبب می‌گردد تا بستر اولیه در جهت توسعه تصمیم‌گیری‌های اخلاقی در داوران فوتبال حرفه‌ای ایران شکل گیرد. اسپوویزر، پلسنر، کاهلرت و براند^۵ (۲۰۱۱) مشخص نمودند که بهبود تجهیزات داوری و به روزرسانی آن سبب می‌گردد تا ضمن کاهش بروز خطاها انسانی، مباحث مربوط به فساد در میان داوران را به صورت هدفمند کنترل نمود. کاروالهو و همکاران (۲۰۱۸) نیز مشخص نمودند که بهبود ارزش‌های فردی و نهادینه سازی نگرش‌های اخلاقی سبب بهبود تصمیم‌گیری‌های اخلاقی در میان افراد می‌گردد. به نظر می‌رسد دانش و تخصص، ارزش‌ها و امکانات و تجهیزات سبب می‌گردد تا جهت انجام تصمیم‌گیری‌های اخلاقی در میان داوران شرایط مناسبی فراهم آورد. به عبارتی این عوامل ضمن تأثیرگذاری بر محیط فوتبال حرفه‌ای ایران سبب می‌گردد تا شرایط محیطی در خصوص انجام تصمیم‌گیری‌های اخلاقی در میان داوران حاضر در لیگ برتر

داوری در فوتبال ایران و برخی ابهامات پیش آمده در رسانه‌ها و مطبوعات ورزشی سبب گردیده است تا نیاز به توسعه تصمیم‌گیری‌های اخلاقی داوران حرفه‌ای فوتبال ایران بیش از پیش مشخص گردد. این مسئله سبب گردیده است تا شرایط علی شناسایی شده در پژوهش حاضر شامل عوامل فردی، ایمنی، مقررات و ساختار و همچنین محیطی مشخص گردد. مک‌کاریک و همکاران (۲۰۲۰) اشاره داشتند پیچیدگی‌های موجود در ورزش سبب گردیده است تا نیاز به ارتقا سطح اخلاق داوران مهم تلقی گردد. ژو و وانگ^۱ (۲۰۰۷) نیز مشخص نمودند که جنبه‌های فردی و محیطی بسیاری سبب گردیده است تا لزوم توسعه جنبه‌های اخلاقی داوران مهم مشخص گردد. با این توجه می‌توان چنین اعلام داشت که نتایج پژوهش حاضر با نتایج پژوهش‌های مک‌کاریک و همکاران (۲۰۲۰) و ژو و وانگ (۲۰۰۷) همخوان است. عوامل علی شناسایی شده نشان می‌دهد جنبه‌های فردی و محیطی سبب گردیده است تا لزوم تصمیم‌گیری‌های اخلاقی داوران حرفه‌ای فوتبال ایران بیش از پیش مشخص گردد.

پژوهش حاضر مشخص نمود که در جهت توسعه تصمیم‌گیری‌های اخلاقی عوامل اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، انسانی محدودیت‌های را ایجاد می‌نمایند. به عبارتی این عوامل به واسطه بروز مشکلاتی در خصوص تصمیم‌گیری‌های اخلاقی داوران سبب گردیده است تا موانع‌ای را در این حوزه ایجاد نمایند. لاتا، کلوتی، دوگان و چیکلزی^۲ (۲۰۲۰) اشاره داشتند مشکلات اجتماعی سبب گردیده است تا فرایند تصمیم‌گیری‌های اخلاقی دچار محدودیت‌های عمده-ای گردد. تریوینو^۳ (۱۹۸۶)، جونز^۴ (۱۹۹۱) و لهنرت، کرافت، سینق و پارک^۵ (۲۰۱۶) نیز مشخص نمودند در

5. Lehnert, Craft, Singh & Park
6. Schweizer, Plessner, Kahlert & Brand

1. Xu & Wang
2. Latta, Clotey, Dugan & Chikeleze
3. Trevino
4. Jones

فوتبال حرفه‌ای ایران فراهم گردد. بدون شک برخورداری از دانش و تخصصی کافی در میان داوران فوتبال حرفه‌ای می‌تواند به بهبود اشراف آنان بر استانداردهای اخلاقی در ورزش حرفه‌ای کمک نماید. لاتورنسیو و همکاران (۲۰۱۹) اشاره داشتند که اشراف بر استانداردهای اخلاقی می‌تواند به بهبود وضعیت اخلاقی منجر گردد. از طرفی وجود امکانات و تجهیزات داوری می‌تواند حواشی موجود در خصوص داوری را کاهش دهد و سیستم نظارتی دقیق تری بر عملکرد داوران ایجاد نماید. بدون شک امکانات و تجهیزات داوری می‌تواند روند زیرنظر گرفتن عملکرد داوران را تسریع دهد و این مسئله سبب شکل‌گیری شواهد کافی در این خصوص گردد.

داوران نقش تعیین کننده‌ای در اقتصاد فوتبال ایفا می‌کنند. به ویژه در سطوح حرفه‌ای پیامدهای ناشی از قضاوت داوران تأثیر عمیقی در نتیجه بازی دارد. قضاوت یک حرفه پرچالش، مهیج و ارزشمند است و همیشه داوران در معرض سرخوردگی، بدرفتاری و بی-حرمتی قرار دارند. گروهی که مسابقه را می‌بازند همواره سعی دارند نقطه ضعفی را در طرز قضاوت داور بیابند و او را مقصر حقیقی باخت بازی معرفی نمایند. با وجود این داور رهبر بازی است و در مواقع تصمیم‌گیری تصمیمات او معیار خواهد بود و این تصمیمات را بعد از اعمال شدن نمی‌توان تغییر داد یا تصحیح کرد. بنابراین داوران مسابقات ورزشی باید همواره به اهمیت کار خود توجه کنند و کوشا باشند تا تصمیمات‌شان مبتنی بر تجربه و آگاهی کامل از مقررات و قوانین مربوطه و از روی دقت و بی طرفی کامل و کاملاً اخلاقی باشد. گذشته از این^۶ که رفتارهای اخلاقی و جوانمردانه حاکم بر جامعه ورزشی می‌تواند ارزش‌هایی را در جامعه نشان دهد که مورد غفلت قرار گرفته‌اند، می‌تواند با به نقد کشیدن ناهنجاری‌های حاکم بر جامعه، ارزش‌های

حقیقی و اصیل را جایگزین نماید و در مجموع باعث شود تا مردم ارزش‌های غیراخلاقی را نفی کنند و نسبت به ارزش‌های اخلاقی برانگیخته شوند و به این ترتیب افراد و جامعه به سمت اخلاقی شدن پیش بروند. بهبود تصمیم‌گیری اخلاقی داوران حرفه‌ای فوتبال ایران می‌تواند سبب ایجاد پیامدهای فردی و شغلی گردد. مک‌کاریک و همکاران (۲۰۲۰) مشخص نمودند بهبود وضعیت اخلاقی داوران در مرحله اول سبب بهبود اعتبار و جایگاه داوری در سطح ورزش می‌گردد. به عبارتی می‌توان چنین اعلام داشت که نتایج پژوهش حاضر در این خصوص با نتایج پژوهش‌های مک‌کاریک و همکاران (۲۰۲۰) همخوان است. به عبارتی بهبود تصمیم‌گیری‌های اخلاقی داوران می‌تواند ضمن ایجاد از پیامدهایی فردی و شغلی برای داوران؛ سبب گردد تا جایگاه داوری در عرصه فوتبال تقویت گردد. به عبارتی تصمیم‌گیری‌های اخلاقی ضمن بهبود عملکرد فردی سبب می‌گردد تا داوران از شرایط مناسب‌تری در فوتبال حرفه‌ای ایران برخوردار باشند.

با توجه به نتایج پژوهش حاضر پیشنهاد می‌گردد تا متولیان فوتبال حرفه‌ای ایران ضمن توجه به راهبردهای ارائه شده در پژوهش حاضر در حوزه ایمنی و امنیت، توسعه امکانات و تجهیزات، سیاست‌گذاری و آموزش و همچنین توسعه فرهنگی، زمینه جهت توسعه تصمیم‌گیری‌های اخلاقی داوران لیگ برتر فوتبال ایران را فراهم نمایند. پیاده‌سازی راهبردهای شناسایی شده در پژوهش حاضر می‌تواند فعالیت‌های عملیاتی را در فوتبال حرفه‌ای ایران در راستای ارتقا تصمیم‌گیری‌های اخلاقی داوران را بهبود دهد. انتظار می‌رود به واسطه توسعه تصمیم‌گیری‌های اخلاقی داوران پیامدهای فردی و شغلی ایجاد گردد که این پیامدهای سبب کسب منفعت‌هایی برای خود داوران و فوتبال حرفه‌ای ایران گردد.

منابع

1. al-Jubouri, K. K., & Ibrahim, R. A. T. (2019). The efforts of Albasariiyin scientists in the organization of ethics. *Journal of historical and cultural studies*, 10(34), 186-212.
2. AmirShahi, M., Shirazi, M., & Ghavami, S. (2011). Investigating the relationship between sellers' personal ethics philosophy and their ethical decision-making process. *Journal of Improvement and Transformation Management*, 63, 27-62. Persian.
3. Bazerman, M. H., & Sezer, O. (2016). Bounded awareness: Implications for ethical decision making. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 136, 95-105.
4. Bein, T., & Brodie, D. (2017). Understanding ethical decisions for patients on extracorporeal life support. *Intensive Care Medicine*, 43(10), 1510-1511.
5. Boxill, J. (2003). *The Ethics of Competition*. New Jersey: Black well Publisher.
6. Bridges, E. (2018). Executive ethical decisions initiating organizational culture and values. *Journal of Service Theory and Practice*, 28 (5), 576-608.
7. Carvalho, A. S., Pereira, S. M., Jácomo, A., Magalhães, S., Araújo, J., Hernández-Marrero, P., ... & Schatman, M. E. (2018). Ethical decision making in pain management: a conceptual framework. *Journal of pain research*, 11, 967.
8. Caswell, S.V., Gould, T.E. (2008). Individual moral philosophies and ethical-decision making of undergraduate athletic training education students and educators. *J Athl Train*, 43, 205-214.
9. Chen, A., Treviño, L. K., & Humphrey, S. E. (2020). Ethical champions, emotions, framing, and team ethical decision making. *Journal of Applied Psychology*, 105(3), 245.
10. Chobine, S. (2012). *Psychology of Judgment*, Tehran: Publications of the Research Institute of Physical Education and Sports Sciences. Persian.
11. Feezell R. Sport, play, and ethical reflection. *Chicago: University of Illinois Press*; 2004 Oct 22.
12. Ghorbani M. H., Amiri-Moghaddam M., & Zareian H. (2019). Identification and Formulation of a Model of Ethical Values in Iranian Sport. *Research on Educational Sport*, 7 (17), 277-304. Persian.
13. Harriss, D. J., & Atkinson, G. (2011). Update—ethical standards in sport and exercise science research. *International journal of sports medicine*, 32(11), 819-821.
14. Jones, T. M. (1991). Ethical decision making by individuals in organizations: An issue-contingent model. *Academy of management review*, 16(2), 366-395.
15. Latta, G. F., Clotney, E., Dugan, M., & Chikeleze, M. (2020). Developing Ethical Leaders: Innovations in Promoting Ethical Decision-making, I sing Discretionary Power & Overcoming Immunity to Moral Integrity. *Journal of Leadership, Accountability and Ethics*, 17(2), 73-87.
16. Lehnert, K., Craft, J., Singh, N., & Park, Y. H. (2016). The human experience of ethics: A review of a decade of qualitative ethical decision-making research. *Business ethics: A European review*, 25(4), 498-537.
17. Laurencio, F. J., LugoMatos, S., & Ramírez, F. F. (2019). Program for the formation and ethical-professional update of the sport referee. *Revista Cultura Física y Deportes de Guantánamo*, 9 (17), 1-11.
18. McCarrick, D., Brewer, G., Lyons, M., Pollet, T. V., & Neave, N. (2020). Referee height influences decision making in British football leagues. *BMC psychology*, 8(1), 1-10.

19. McManus, J. (2019). Ethical Considerations & the Practice of Tanking in Sport Management. *Sport, Ethics and Philosophy*, 13(2), 145-160.
20. Moghimi, M., & Ghafari, R. (2016). Ethics in government: ethnomatizing ethics in government organizations. *Public Management Research*, 9 (33), 35-59. In Persian.
21. Moore, Z.E. (2003). Ethical dilemmas in sport psychology: Discussion and recommendations for practice. *Professional Psychology: Research and Practice*, 34(6), 601-610.
22. Rabiee Mandejin, M.R. (2019). Model of the Role of Moral Tension in the Professional Athletes' Burnout. *Sport Psychology Studies*; 8(29), 137-50. Persian.
23. Sambala, E. Z., Cooper, S., & Manderson, L. (2020). Ubuntu as a framework for ethical decision making in Africa: Responding to epidemics. *Ethics & Behavior*, 30(1), 1-13.
24. Schwartz, M. S. (2016). Ethical decision-making theory: An integrated approach. *Journal of Business Ethics*, 139(4), 755-776.
25. Schwartz, M. S. (2017). Business ethics: *An ethical decision-making approach*. New Jersey: John Wiley & Sons.
26. Schweizer, G., Plessner, H., Kahlert, D., & Brand, R. (2011). A video-based training method for improving soccer referees' intuitive decision-making skills. *Journal of Applied Sport Psychology*, 23(4), 429-442.
27. Tajbakhsh, A. (2014). A model for improving the level of sports ethics with an Islamic ethics approach. *Pajoheshnameh Akhlagh*, 7 (25), 45-68. Persian.
28. Trevino, L. K. (1986). Ethical decision making in organizations: A person-situation interactionist model. *Academy of management Review*, 11(3), 601-617.
29. Watson, J. C., Harris, B. S., & Baillie, P. (2020). Ethical Issues Impacting the Profession of Sport Psychology. New Jersey: John Wiley & Sons.
30. XU, D. M., & WANG, T. C. (2007). Discussion Sport Ethics of Referee Cultivation [J]. *Journal of Huaibei Coal Industry Teachers College (Natural Science Edition)*, 4, 1-9.

ارجاع دهی

کمالی، فاطمه؛ منوچهری نژاد، محسن؛ و حکاک زاده، مینا. (۱۳۹۹). طراحی الگوی تصمیم‌گیری اخلاقی داوران حرفه‌ای فوتبال ایران. *مطالعات روان‌شناسی ورزشی*، ۹(۳۴)، ۵۸-۲۳۵. شناسه دیجیتال: 10.22089/spsyj.2020.9405.2030

Kamali, F; Manochehri Nezhad, M; & Hakak Zadeh, M. (2021). Designing an Ethical Decision-Making Model for Professional Football Referees in Iran. *Sport Psychology Studies*, 9(34), 235-58. In Persian. DOI: 10.22089/spsyj.2020.9405.2030